

UČITELSTVÍ PRO 2. STUPEŇ ZŠ – OBČANSKÁ NAUKA

OKRUH 1 – FILOSOFIE + ETIKA

1. Athénská demokracie a politicko-filosofické myšlení v 5. století:

a) Jaké jsou rozdíly mezi demokracií starověkou a moderní? Jak Athénští demokraté chápali pojmy svobody, rovnosti a jejich institucionální výraz? Jaký charakter má politické vědění v demokratické obci (demokratická epistemologie a problém relativismu), co znamená být občanem a je občanská zdatnost naučitelná (kdo kazí mládež)?

b) Jakými vzdělávacími aktivitami lze posílit demokratické cítění studentů? Uveďte konkrétní příklad.

Literatura: Balot, R. The Greek Political Thought, Malden 2006, 51-86; Daneš, J. Kapitoly z dějin politického myšlení starověkého Řecka a Říma. Hradec Králové, str. 22-36.

2. Platónova a Aristotelova politická filosofie jako kritika fungování, hodnot a ideálů Athénské demokratické obce

a) Jak klasifikují Platón a Aristotelés politická zřízení, jak je hodnotí a jak nahlíží jejich stabilitu? Jak vypadá dobrý občan a dobrá společnost a proč je kardinální politickou ctností spravedlnost? Platónova kritika pojmu svobody, Aristotelova kritika pojmu rovnosti.

b) Jakými metodami posilovat vnímání pravidel jako podmínek svobodného jednání?

Literatura: Daneš, J. Kapitoly z dějin politického myšlení starověkého Řecka a Říma. Hradec Králové 2007, str. 22- 62.; Balot, R. The Greek Political Thought, Malden 2006, str. 188-210, 230-250.

3. Vztah rozumu a víry ve středověké filosofii

a) Jaký byl vztah mezi křesťanstvím (monoteistickými náboženstvími obecně) a filozofií (antickou)? Jaká jsou úskalí víry bez rozumu a nekritické víry v rozum? Lze rozumovými prostředky dokázat boží existenci?

b) Jakým způsobem vysvětlit žákům, že úkolem vědy není vyvracet víru, a úkolem víry není úkolovat vědu?

Literatura: Floss, P. Architekti křesťanského středověkého vědění, str. 230-9, 315-17; Pieper, J. Scholastika. Praha 1993.

4. Scholastika, filosofie a univerzita

a) Jak vypadalo univerzitní vzdělání a jaké místo v něm měla filosofie a tzv. artistická fakulta? Proč měl takový význam spor o univerzálíe a jaké jsou základní pozice v tomto sporu? Proč byl sveden tak urputný zápas o studium Aristotelova díla a jak s jeho dědictvím naložil Tomáš Akvinský?

b) Má nebo nemá mít svoboda vědeckého bádání nějaké limity?

Literatura: Floss, P. Architekti křesťanského středověkého vědění, str. 289-321; Pieper, J. Scholastika. Praha 1993.

5. Descartova filosofie

a) Z jakých důvodů se Descartes pokusil zpochybnit vše, čemu dříve věřil? Proč je podle Descarta výrok „myslím, tedy jsem“ nezpochybnitelný?

b) V čem může být podle vás Descartova „metodická skepse“ inspirující pro studenty středních škol?

Literatura: Röd, W. Novověká filosofie I., Praha. Oikoymenh, 2001

6. Společenské otázky ve filozofii 17. a 18. století

a) Představte základní doktríny myslitelů tzv. společenské smlouvy. Jak se filozofické myšlenky Johna Locka projevíly v americké Deklaraci nezávislosti z r. 1776?

b) Jaké texty či příklady jsou podle vás vhodné k tomu, aby přivedly studenty k zamyšlení nad nezscizitelností lidských práv a povinnosti vlády je chránit?

Literatura: Tretera, I. Nástin dějin evropského myšlení (od Thaleta k Rousseauovi). Praha: nakl. COWI. 1996.

7. Osvícenství

a) Oč usiluje osvícenství? Co je smyslem Encyklopedie? Vyložte hlavní myšlenky vybraného francouzského filozofa 18. století.

b) Na kterých příkladech byste studentům ukázali, že i naše doba (ať už dobrém či ve zlém) je do značné míry dědicem osvícenského projektu?

Literatura: Kenny, A. Stručné dějiny západní filosofie. Praha: Volvox Globator, 2000, str. 275-390.

8. Fenomenologie

a) Jaké jsou metody a cíle fenomenologické filosofie? Jaké tři „pohyby lidské existence“ Patočka rozeznává?

b) Na jakých příkladech byste studentům vysvětlili Heideggerovo rozlišení mezi nevlastním (každodenním) a vlastním (autentickým) způsobem existence?

Literatura: Petříček, M., Úvod do (současné) filosofie. Praha: Herrmann & synové, 1997

9. Analytická filosofie, pragmatismus a neopragmatismus

a) V čem spočívá základní myšlenka a přínos tzv. obratu k jazyku v rámci analytické filosofie 20. st. (při odpovědi vycházejte ze základních myšlenek G. Fregy, B. Russella, L. Wittgensteina a Vídeňského kruhu)? Co znamená „obrat k jazyku“? V čem spočívá tzv. pragmatická maxima? Jak se Deweyova filozofie promítnula do chápání pedagogiky? Co je jeho pojetí „pedocentrismu“?

b) Jak byste ve výuce postupovali, abyste studentům umožnili pochopit pojem „falibilismus“?

Literatura: Peregrin, J., Filozofie pro normální lidi. Praha: Dokořán, 2008; Peregrin, J., Obrat k jazyku: druhé kolo. Praha: Filosofia, 1998.

10. Filosofická reflexe totality

a) Jaké jsou podle H. Arendtové kořeny a základní rysy totalitarismu? Shrňte Popperovo rozlišení mezi uzavřenou a otevřenou společností. Proč označuje K. R. Popper Platóna a K. Marxe za nepřátele otevřené společnosti?

b) Jak byste zakomponovali výklad díla H. Arendtové či K. R. Poppera do tematického celku „Občan ve státě“?

Literatura: Popper, K. R., Otevřená společnost a její nepřátelé I/II. Praha 1994; Arendtová, H. Původ totalitarismu I - III, Oikúmené 1996, Ballestrem, O., Politická filosofie 20. stol., OIKOYMENH, Praha 1993.

11. Počátky etiky u Řeků

a) Etické otázky u Sókrata a sofistů.

b) Jaké etické názory vyjadřuje Sókratés v Platónově díle Kritón? Připravte si ukázkou, jak by bylo možné tyto názory představit na SŠ/ZŠ.

Literatura: Ricken, F.: Antická filosofie, Olomouc: Nakladatelství Olomouc 2002; Remišová, A. (ed.) Dějiny etického myšlení v Evropě a USA, Bratislava: Kalligram. 2008; Tretera I.: Nástin dějin evropského myšlení, Ladislav Horáček – Paseka, Praha a Litomyšl 1999

12. Platón

- a) Pojetí dobra, ctnosti, spravedlnosti, odpovídající uspořádání státu
- b) Přečtěte si úryvek Ústavy II 331c-II 350c: Jak chápou spravedlnost protagonisté rozhovoru? Připravte si problémovou úlohu (příklad), na němž by bylo možné v hodině ZSV/OV diskutovat, co znamená „být spravedlivý“.

Literatura: Ricken, F.: Antická filosofie, Olomouc: Nakladatelství Olomouc 2002.; Remišová A. (ed.) Dějiny etického myšlení v Evropě a USA. Bratislava: Kalligram. 2008; Tretera I.: Nástin dějin evropského myšlení, Ladislav Horáček – Paseka, Praha a Litomyšl 1999; Platón: Ústava. Praha: Oikoymenh.

13. Aristotelés

- a) Pojetí ctnosti a dobrého života, cíl lidského usilování.
- b) Připravte si problémovou úlohu k tématu spontánně dobré jednání versus ctnostné jednání, k němuž se cvičíme.

Literatura: Ricken, F.: Antická filosofie, Olomouc: Nakladatelství Olomouc 2002.; Remišová A. (ed.) Dějiny etického myšlení v Evropě a USA. Bratislava: Kalligram. 2008

14. Stoicismus

- a) Etické požadavky a jejich metafyzické předpoklady, hlavní představitelé nové stoy.
- b) Vymyslete příklad ze současného života, na němž by se dala ukázat prospěšnost stoického postoje ke skutečnosti.

Literatura: Ricken, F.: Antická filosofie, Olomouc: Nakladatelství Olomouc 2002.; Long, A. A. Hellénistická filosofie: stoikové, epikurejci, skeptikové. Praha: Oikoymenh, 2003; Rist, J. M.: Stoická filosofie Praha: Oikoymenh, 1998.

15. Epikurós a epikureismus

- a) Nejvyšší dobro, hlavní etické názory a související názory na život a smrt, odlišnost vůči stoicismu.
- b) Přečtěte si předem Dopis Menoikeovi. K jakým charakterovým vlastnostem vede zacházení s potřebami a úsilí o slast, ke kterým Epikuros nabádá v dopise? Vymyslete příklad pro současnou dobu, který by ilustroval škodlivost některého ze strachů, jež se Epikurós snaží rozptýlit.

Literatura: Ricken, F.: Antická filosofie, Olomouc: Nakladatelství Olomouc 2002. Long, A. A. Hellénistická filosofie: stoikové, epikurejci, skeptikové. Praha: Oikoymenh, 2003; Epikurós: Dopis Menoikeovi, např. in: Hodovský, I., Sedlák, J.: Z dějin morálních teorií (Antologie z etiky I), Olomouc 1995

16. Vznik a původní založení křesťanské etiky

- a) Prameny křesťanské etiky. Zásadní požadavky „Horského kázání“. Významní představitelé ve středověku.
- b) Vymyslete problémovou úlohu, na niž by bylo možné ukázat důležitost požadavku pravdivosti v současné době (mezilidské vztahy, masmédiá,...)

Literatura: Remišová A. (ed.) Dějiny etického myslenia v Európe a USA. Bratislava: Kalligram. 2008; Peschke, K. H.: Křesťanská etika. Praha: Vyšehrad. 1999; Bible: Druhá kniha Mojžišova, Matoušovo evangelium

17. I. Kant

- a) Předpoklady a principy Kantovy etiky
- b) Vymyslete problémovou úlohu k tématu hypotetického/kategorického imperativu.

Literatura: Remišová A. (ed.) Dějiny etického myslenia v Európe a USA. Bratislava: Kalligram. 2008; Störig, H. J., Malé dějiny filosofie, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000; Anzenbacher, A.: Úvod do etiky, Praha: Zvon, 1994.

18. Utilitarismus

- a) Vznik a představitelé utilitarismu, utilitarismus pravidel a činu.
- b) Vymyslete problémovou úlohu, na níž bude možné představit problematiku otázky, zda účel světlí prostředky.

Literatura: Remišová A. (ed.) Dějiny etického myslenia v Európe a USA. Bratislava: Kalligram. 2008; Gluchman, V., Dokulil, M., Súčasná etické teórie, Prešov: LIM, 2000

19. Etika ctnosti

- a) Pojem ctnost, přístup etiky ctnosti k lidskému dobru, představitelé antické etiky ctnosti a jejich představa o dobrém životě, výhody etiky ctnosti oproti deontologickému přístupu.
- b) Vyberte známé dílo světové nebo české literatury, na jehož hrdinovi můžete doložit, co znamená výraz ctnost, případně jaké jsou její charakteristiky, a čím se ctnostné jednání vyznačuje. Uveďte, jak by šlo příklad vybraného hrdiny motivačně využít ve výuce.

Literatura: Kohák, E.: Svoboda, svědomí, soužití. Praha: Slon. 2004; Comte-Sponville, A.: Malá rozprava o velkých ctnostech, Bratislava: SOFA, 1999

20. Darwinismus a evoluční etika

a) Vysvětlení předpokladů evoluční etiky a otázek či námitek, které vyvolává. Danou problematiku můžete vysvětlit obecně, či na vybraném autorovi (Dawkins, Wilson).

b) Uveďte, jak je možné různě chápat slovo užitečnost, a jaké existují argumenty proti chápání morality jako toho, co se vyplácí.

Literatura: Ridley, M.: Původ ctností. Praha: Portál, 2000, kap. Teorie mravních citů; De Waal, F.: Dobráci od přírody, Praha: Academia, 2006, s. 12-29

21. Emoce a rozum v moralitě a etice

a) Vysvětlíte základní předpoklady racionalistické pozice a jejího protějšku, pozici emotivismu, experimentální a empirické etiky.

b) Uveďte, jaké znáte závěry bádání a jejich interpretace ve prospěch jedné či druhé pozice. Která pozice převládá v pedagogických teoriích?

Literatura: Brázda, R.: Ethicum. Zlín: VeRBuM, 2010; Damasio, A.: Hledání Spinozy. Radost, strast a citový mozek. Praha: dybbuk, 2004.

22. Ochrana životního prostředí a ekologická etika

a) Co je nejvyšší hodnotou: antropocentrismus, biocentrismus a ekocentrismus v ekologické etice, jejich základní pozice.

b) Vysvětlíte na příkladu, který by byl vhodný i pro žáky, jaká odlišná řešení vyplývají z jednotlivých pozic.

Literatura: Kohák, E.: Zelená svatozář. Kapitoly z ekologické etiky. Praha: Slon, 2000 (přepřacované vydání); Skýbová, M.: Etika a příroda. Proč brát morální ohledy na přírodu? Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2011.

23. Relativita etiky a etický relativismus

a) Význam pojmů relativita, universalismus, etický relativismus. Představte podstatu problému shrnutého pod dané pojmy. Pojem kulturní relativismus a souvislosti s etickou problematikou.

b) Vymyslete problémovou úlohu, na níž by bylo možné představit spor kulturního relativismu s universalismem

Literatura: Anzenbacher, A.: Úvod do etiky, Praha: Zvon, 1994; Ricken, P.: Obecná etika, Praha: Oikoyomenh, 1995; Kohák, E.: Svoboda, svědomí, soužití. Praha: Slon. 2004.

24. Determinace a svoboda

a) Základní souvislost sporu indeterminismu s determinismem a etiky. Vyberte v dějinách filosofie jednoho myslitele/směr, na němž tuto problematiku představíte.

b) Existují v současnosti nějaké poznatky o člověku, které by jeden nebo druhý názor podporovaly?

Literatura: Anzenbacher, A.: Úvod do etiky, Praha: Zvon, 1994; Remišová A. (ed.) Dějiny etického myšlení v Evropě a USA. Bratislava: Kalligram. 2008; Ricken, P.: Obecná etika, Praha: Oikoymenh, 1995; Kohák, E.: Svoboda, svědomí, soužití. Praha: Slon. 2004

25. Etika pedagoga a žáka

a) Vyhledejte a prostudujte různé návrhy etických kodexů pedagoga a žáka a etický kodex UHK. Vyberte nejzávažnější body, které by měly takové kodexy tvořit. Na jakých obecných etických principech jsou založeny? Jak lze některé z vybraných požadavků zdůvodnit?

b) Vymyslete problémovou úlohu, která by studenty nebo žáky vedla k pochopení vazby mezi právy a povinnostmi.

Literatura: Lencz, L. Etická výchova - metodický materiál 3. Praha: LUXPRESS, 2003; Vacek, P. Rozvoj morálního vědomí žáků: metodické náměty k realizaci průřezových témat. Praha: PORTÁL, 2008.

UČITELSTVÍ PRO 2. STUPEŇ ZŠ – OBČANSKÁ NAUKA

OKRUH 2 – MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA A KULTURNÍ ANTROPOLOGIE

1. Multikulturní výchova v českém vzdělávacím systému

- a) Multikulturní výchova v RVP ZV – charakteristika, cíle, přínosy
- b) Tematické okruhy multikulturní výchovy v RVP ZV
- c) Podmínky pro realizaci multikulturní výchovy v České republice

Literatura:

- BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísni - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>
- MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísni, 2008.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wpcontent/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)
- ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v české republice. Praha: Portál, 2001. ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi. Praha: Portál, 2008.

2. Pilíře multikulturní výchovy

- a) Role pedagogického konstruktivismu při výuce MKV
- b) Kritické myšlení, jeho význam a souvislost s MKV
- c) Interaktivní a kooperativní výuka jako prostředek MKV

- Literatura:** BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísni - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>
- MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísni, 2008.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wpcontent/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>) ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v

české republice. Praha: Portál, 2001. ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi. Praha: Portál, 2008.

3. Informační zdroje pro multikulturní výchovu

- a) Monografie a sborníky - české i zahraniční
- b) Využitelnost výsledků terénního výzkumu v MKV, příklady
- c) Kritická analýza metodických materiálů pro výuku MKV

Literatura:

BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísni - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>

MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísni, 2008.

PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.

PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.

PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.

PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z:

<http://www.vuppraha.cz/wpcontent/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)

ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v české republice. Praha: Portál, 2001. ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi. Praha: Portál, 2008.

4. Multikulturní postoje žáků

- a) Termín postoj, jeho podstata a utváření, postojová změna
- b) Cíle MKV v oblasti postojů a hodnot
- c) Konkrétní příklady aktivit vedoucích ke změně postojů žáků, jejich analýza

Literatura:

BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísni - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>

MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísni, 2008.

PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.

PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.

PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.

PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z:

<http://www.vuppraha.cz/wpcontent/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>) ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v

české republice. Praha: Portál, 2001. ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi.

Praha: Portál, 2008.

5. Multikulturní komunikace

- a) Komunikační etiketa, komunikační styl
- b) Analýza komunikačních stylů u vybraných kultur
- c) Multikulturní komunikace ve výuce na základních školách, zásady komunikace s cizincem

Literatura:

- BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísni - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>
- MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísni, 2008.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wpcontent/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)
- ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v české republice. Praha: Portál, 2001.
- ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi. Praha: Portál, 2008.

6. Tematický okruh Kulturní diference

- a) Základní pojmy
- b) Problémy sociokulturních rozdílů v České republice a v Evropě
- c) Příklad aktivity pro výuku tématu Vlastní kulturní zakotvení vs. respekt ke zvláštnosti různých etnik

Literatura:

- BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísni - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>
- MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísni, 2008.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wpcontent/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)
- ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v české republice. Praha: Portál, 2001.
- ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi. Praha: Portál, 2008.

7. Tematický okruh Lidské vztahy

- a) Základní pojmy
- b) Vztahy mezi kulturami, předsudky a vžitá stereotypy
- c) Příklad aktivity pro výuku tématu Lidská solidarita

Literatura:

- BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísní - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>
- MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísní, 2008.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wpcontent/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)
- ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v české republice. Praha: Portál, 2001. ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi. Praha: Portál, 2008.

8. Tematický okruh Etnický původ

- a) Základní pojmy
- b) Postavení národnostních menšin; základní informace o různých etnických a kulturních skupinách žijících v české a evropské společnosti
- c) Příklad aktivity pro výuku tématu Způsoby života, odlišné myšlení a vnímání světa; projevy rasové nesnášenlivosti

Literatura:

- BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísní - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>
- MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísní, 2008.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wpcontent/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)
- ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v české republice. Praha: Portál, 2001. ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi. Praha: Portál, 2008.

9. Tematický okruh Multikulturalita

- a) Základní pojmy
- b) Multikulturalita současného světa a předpokládaný vývoj v budoucnosti
- c) Příklad aktivity pro výuku tématu Komunikace s příslušníky odlišných sociokulturních skupin

Literatura:

BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísni - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>

MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturální výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísni, 2008.

PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.

PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.

PRŮCHA, J. Multikulturální výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.

PRŮCHA, J. Multikulturální výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z:

<http://www.vuppraha.cz/wpcontent/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>) ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v české republice. Praha: Portál, 2001. ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturální výchova v praxi. Praha: Portál, 2008.

10. Tematický okruh Princip sociálního smíru a solidarity

- a) Základní pojmy
- b) Otázka lidských práv, základní dokumenty
- c) Příklad aktivity pro výuku tématu Aktivní život v multikulturální společnosti

Literatura:

BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísni - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>

MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturální výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísni, 2008.

PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.

PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.

PRŮCHA, J. Multikulturální výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.

PRŮCHA, J. Multikulturální výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z:

<http://www.vuppraha.cz/wpcontent/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)

ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v české republice. Praha: Portál, 2001. ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturální výchova v praxi. Praha: Portál, 2008.

11. Charakterizujte předmět kulturní a sociální antropologie.

- a) Jak vznikl a vyvíjel se antropologický pojem kultury?
- b) Jaký je rozdíl mezi fyzickým a kulturním antropologem?
- c) Jaké jsou základní metody práce antropologa?

Literatura:

- Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.
- Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004
- Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.
- Durkheim, E. (2002). Sociologie náboženství a teorie poznání. In. *Elementární formy náboženského života*. Praha: OIKOYMENH, str. 9-27.

12. Evolucionismus v kulturní a sociální antropologii.

- a) Jakým způsobem vysvětluje James G. Frazer magii a náboženství ve své knize *Zlatá ratolest*?
- b) Jaké jsou základní teoretické námitky proti evolucionismu?
- c) Jak podle evolucionistů vypadala evoluce rodiny?

Literatura:

- Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.
- Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004
- Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002. Boyd, R., Richerdson, P. *V genech není všechno*. Praha:Academia, 2012.

13. Funkcionalismus v kulturní a sociální antropologii.

- a) Co je funkcionalismus v kulturní a sociální antropologii a obecně ve spol. vědách?
- b) Charakterizujte dílo B. Malinowského.
- c) Charakterizujte dílo Radcliffa-Browna.

Literatura:

- Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.
- Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004
- Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.
- Malinowski, B. (1968). *Vědecká teorie kultury*. Brno : Krajské kulturní středisko.
- Kincaid, H. (1994). Assessing Functional Explanations in the Social Sciences. In: Martin, M., McIntire, L. C. *Readings in the Philosophy of Social Sciences*. Cambridge : The MIT Press, p. 415 – 428.
- Malinowski, B. (1961). The Subject, Method and Scope of this Inquiry. In: *Argonauts of the Western Pacific* E.P. Dutton : London. Publication 1- 25.

14. Strukturalismus v kulturní a sociální antropologii.

- a) Charakterizujte základní rozdíly mezi lingvistickým strukturalismem a jeho aplikací v antropologii.
- b) Co vytýká Lévi-Strauss svým současníkům v jejich postupu při analýzách mýtu (viz článek *Struktura mýtů*)?
- c) Jak Lévi-Strauss vysvětluje mýtus o Oidipovi? Na základě jakých principů?

Literatura:

- Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.
- Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004
- Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002. Lévi-Strauss, C. *Strukturální antropologie I., II.* Praha:Argo, 2006 (2007).

15. Americká sociální a kulturní antropologie.

- a) Charakterizujte přínos Franze Boase pro moderní americkou antropologii?
- b) Vysvětlete základní myšlenku R. Benediktové, obsaženou v její knize "Kulturní vzorce".
- c) Charakterizujte život a dílo Mary Douglasové.

Literatura:

- Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.
- Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004
- Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002. Benediktová, R. *Kulturní vzorce*. Praha: Argo, 1999.

16. Difuzionalismus v kulturní a sociální antropologii.

- a) Jak vznikla difuzionalistická teorie a jak se vymezovala proti evolucionizmu?
- b) Jaký je rozdíl mezi "akulturací" a "enkulturací"?

Literatura:

- Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.
- Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004
- Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

17. Současný vývoj v kulturní antropologii.

- a) Co je základním principem Geertzova "zhuštěného popisu"?
- b) V čem spočívají základní myšlenky neoevolucionizmu?
- c) Co je tzv. "koncepte kulturního materializmu" a kdo je jejím autorem?

Literatura:

- Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.
- Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004
- Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.
- Geertz, C. Zhuštěný popis: K interpretativní teorii kultury. In: *Interpretace kultur*. Slon : Praha, 2000, str. 13 – 42.
- Geertz, C. Záludná hra: Poznámky ke kohoutím zápasům na Bali. In: *Interpretace kultur*. Slon : Praha, 2000, str. 455 – 501.
- Foste, M. L., Symbolism: the foundation of culture, In: Ingold, T. (ed.). *Companion Encyclopedia of Anthropology*. Routledge : New York, 1994, p. 366.
- Boyd, R., Richerdson, P. *V genech není všechno*. Praha:Academia, 2012.
- Harris, M. The Epistemology of Cultural Materialism. In: Erickson, P. A., Murphy, L. D. *Readings for a History of Anthropological Theory*. Broadview Press : Toronto, 2001, p. 408 – 423.

18. Společenské systémy. Vysvětlete:

- a) Jakým způsobem jednotlivé antropologické školy charakterizují rozdíl mezi kulturou a společenských systémem (např. funkcionalismus a strukturalismus)? Jak vysvětlují jejich funkce? Uveďte alespoň 3 etnografické příklady.
- b) Status a role. Uveďte 3 antropologické studie a zdůrazněte zvláštnost antropologického přístupu.
- c) Pohlavní role. Uveďte alespoň 3 etnografické příklady. V čem spočívalo jádro sporu mezi Margaret Meadovou a Derekem Freemanem? Jak spor probíhal?

Literatura:

- Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998
- Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004
- Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

19. Manželství a rodina. Vysvětlete:

- a) Formy manželství. Uveďte alespoň 3 etnografické případy odlišných forem manželství. Vysvětlete základní antropologickou terminologii (moieta, sororát, levirát, matrilokalita, patrilokalita, incestní tabu; křížoví bratřenci atd.) a uveďte její aplikaci.
- b) Nukleární rodina. Jaký je vztah mezi nukleární a tzv. orientační rodinou? Jak se liší teoretický přístup Lévi-Strausse od Radcliffa-Browna v chápání role nukleární rodiny? Uveďte alespoň 3 etnografické příklady na kterých demonstujete variabilitu povahy otcovství a mateřství.
- c) Manželská výměna. Co je tzv. generalizovaná výměna? Uveďte alespoň 3 etnografické studie, na kterých demonstujete důležité odlišnosti.

Literatura:

- Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.
- Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004
- Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

20. Příbuzenské systémy. Vysvětlete:

- a) Oboustranná příbuzenství.
- b) Rozšířená rodina.
- c) Rodová linie a rodová posloupnost; další typy skupin původu.

Literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.

Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004

Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

21. Ekologie a hospodářství. Vysvětlete:

- a) Kulturní ekologie.
- b) Typy hospodaření.
- c) Ekonomická antropologie.

Literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.

Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004

Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

22. Řád a autorita. Vysvětlete:

- a) Prestiž a moc.
- b) Sociální kontrola.
- c) Rovnostářské a hodnostářské společnosti.

Literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.

Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004

Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

23. Náboženství. Vysvětlete:

- a) Animismus, animatizmus, posvátné a profánní, psychologické teorie.
- b) Magie, šamanizmus, rituál.
- c) Nové náboženské směry; náboženství a společenská změna.

Literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.

Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004

Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

24. Antropologické teorie vývoje. Vysvětlete:

- a) Unilineární evolucionizmus vs. neoevolucionizmus.
- b) Kulturní dějiny a kulturní oblasti.

Literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.

Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004

Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

25. Terénní výzkum. Vysvětlete:

- a) Příprava a zahájení terénního výzkumu.
- b) Zúčastněné pozorování a interview.
- c) Výzkum v komplexních společnostech a interpretace.

Literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.

Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004

Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

UČITELSTVÍ PRO 2. STUPEŇ ZŠ – VÝCHOVA K OBČANSTVÍ

NZS2ON

OKRUH 3 – DIDAKTIKA

1. Oborová didaktika společenských věd

- a) Popis disciplíny, předmět, hlavní řešené otázky
- b) Didakticky orientované výzkumy a mezinárodní šetření v tuzemském i zahraničním prostoru (příklady vybraných výzkumů, vlastní zhodnocení a přínos pro obor, příklad realizace vlastního výzkumu)
- c) Kritická úvaha nad tématy oborové didaktiky společenských věd

Literatura: JANÍK, Tomáš [online]. *Didaktika obecná a oborová: pokus o vymezení a systematizaci pojmů*. Akreditační komise [2013-12-27]. STANĚK, Antonín. *Didaktika společenských věd*. In STUHLÍKOVÁ, Iva, JANÍK, Tomáš et al. *Oborové didaktiky: vývoj – stav – perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. HAVLÍNOVÁ, Ivana. *Didaktické náměty pro učitele občanské výchovy a základů společenských věd*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2014. SOUKUP, Petr (ed.). *Národní zpráva z Mezinárodní studie občanské výchovy*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2010.

2. Výchova k občanství v Rámcovém vzdělávacím programu (RVP ZV)

- a) Charakteristika vzdělávací oblasti Člověk a společnost, charakteristika oboru Výchova k občanství/Občanský a společenskovědní základ (OSvZ), cíle oboru, klíčové kompetence, očekávané výstupy, přínosy průřezového tématu, plánování výuky, Bloomova taxonomie
- b) Vymezení specifik vzdělávacího oboru v rámci RVP ZV

Literatura: ČECHOVÁ, B. *Nápady pro rozvoj a hodnocení klíčových kompetencí*. Praha: Portál, 2009. HRACHOVCOVÁ, M., HORSKÁ, V., ZOUHAR, J. *Pomáháme při tvorbě ŠVP. Vzdělávací obor Výchova k občanství. Úvaly: ALBRA, 2007. VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H., BUREŠ, M. Pedagogika pro učitele. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. RVP ZV RVP G*

3. Tematický okruh Člověk ve společnosti

- a) Charakteristika tematického celku (očekávané výstupy, učivo, mezipředmětové vztahy, průsečík s průřezovými tématy)
- b) Realizace tematického celku v projektech NNO, metodická podpora
- c) Příklad vlastní realizace očekávaného výstupu v hodině Výchovy k občanství

Literatura: řada učebnic nakladatelství FRAUS, Nová škola, SPN, Práce, Nakladatelství Olomouc, Alter apod. RVP ZV

4. Tematický okruh Člověk jako jedinec

- a) Charakteristika tematického celku (očekávané výstupy, učivo, mezipředmětové vztahy, průsečík s průřezovými tématy) - realizace tematického celku v projektech NNO, metodická podpora
- b) Příklad vlastní realizace očekávaného výstupu v hodině Výchovy k občanství

Literatura: řada učebnic nakladatelství FRAUS, Nová škola, SPN, Práce, Nakladatelství Olomouc, Alter apod. RVP ZV

5. Tematický okruh Člověk, stát a hospodářství

- a) Charakteristika tematického celku (očekávané výstupy, učivo, mezipředmětové vztahy, průsečík s průřezovými tématy)
- b) Realizace tematického celku v projektech NNO, metodická podpora
- c) Příklad vlastní realizace očekávaného výstupu v hodině Výchovy k občanství

Literatura: řada učebnic nakladatelství FRAUS, Nová škola, SPN, Práce, Nakladatelství Olomouc, Alter apod. RVP ZV

6. Tematický okruh Člověk, stát a právo

- a) Charakteristika tematického celku (očekávané výstupy, učivo, mezipředmětové vztahy, průsečík s průřezovými tématy)
- b) Realizace tematického celku v projektech NNO, metodická podpora
- c) Příklad vlastní realizace očekávaného výstupu v hodině Výchovy k občanství

Literatura: řada učebnic nakladatelství FRAUS, Nová škola, SPN, Práce, Nakladatelství Olomouc, Alter apod. RVP ZV

7. Tematický okruh Mezinárodní vztahy, globální svět

- a) Charakteristika tematického celku (očekávané výstupy, učivo, mezipředmětové vztahy, průsečík s průřezovými tématy)
- b) Realizace tematického celku v projektech NNO, metodická podpora
- c) Příklad vlastní realizace očekávaného výstupu v hodině Výchovy k občanství

Literatura: řada učebnic nakladatelství FRAUS, Nová škola, SPN, Práce, Nakladatelství Olomouc, Alter apod. RVP ZV
Pike, G., Selby, D.: Cvičení a hry pro globální výchovu. Praha: Portál, 2000.

8. Doplnkový vzdělávací obor Etická výchova

- a) Charakteristika tematického celku/doplnkové vzdělávací oblasti (očekávané výstupy, učivo, mezipředmětové vztahy, průsečík s průřezovými tématy)
- b) Realizace doplnkové vzdělávací oblasti v projektech NNO, metodická podpora
- c) Příklad vlastní realizace očekávaného výstupu v hodině Výchovy k občanství

Literatura: řada učebnic nakladatelství FRAUS, Nová škola, SPN, Práce, Nakladatelství Olomouc, Alter apod. RVP ZV – doplnkový vzdělávací obor etická výchova (MŠMT) Nováková, M. a kol.: Učíme etickou výchovu. Praha: Luxpress, 2006.

9. Průřezová témata v RVP ZV

- a) Představení průřezových témat (charakteristika, přínos, implementace do Výchovy k občanství, metodická podpora)
- b) Kritická úvaha nad zapojením průřezových témat do vzdělávání dle RVP ZV a dle vlastních zkušeností z praxe
- c) Podrobné představení jednoho vybraného průřezového tématu a jeho realizace v hodině Výchovy k občanství

Literatura: RVP ZV, VALENTA, J. Didaktika osobnostní a sociální výchovy. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. Kompas. Manuál pro výchovu mládeže k lidským právům. Praha: Argo, 2006. PIKE, G., SELBY, D. Cvičení a hry pro globální výchovu. Praha: Portál, 2000. PRŮCHA, Jan. Multikulturní výchova: Příručka (nejen) pro učitele. 2. vyd. Praha: Triton, 2011. ŘÍČAŘOVÁ, A. Multikulturní výchova: tvořivé náměty pro výuku průřezových témat na 2. stupni ZŠ. Praha: Raabe, 2011. DAŇKOVÁ, L., KULICH, J., TOUŠKOVÁ, B. Škola pro život II. Jak na environmentální výchovu po zavedení Rámcových vzdělávacích programů. Praha: Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina, 2009. HORKÁ, H. Ekologická dimenze výchovy a vzdělávání ve škole 21. století. Brno: PdF MU, 2005. JIRÁK, J., MIČIENKA, M. Základy mediální výchovy. Praha: Portál, 2007.

10. Rozvoj gramotností ve Výchově k občanství

- a) Vymezení základních gramotností – čtenářská, matematická, digitální, mediální, ekologická, informační aj., jejich význam a postavení ve vzdělávání, metodická podpora
- b) Kritická úvaha nad možnostmi rozvíjení gramotností v hodinách Výchovy k občanství
- c) Podrobné představení jedné vybrané gramotnosti a její realizace v hodině Výchovy k občanství, příklad vlastní realizace

Literatura: RVP ZV, www.gramotnosti.pro; Národní ústav pro vzdělávání: <http://www.nuv.cz/projekty/ppuc>

11. Učitel Výchovy k občanství

- a) Profesní kompetence učitele v kontextu vzdělávacího oboru Výchova k občanství
- b) Příprava učitele na výuku Výchovy k občanství (specifika oboru, vyuč. hodina, dlouhodobé plánování)
- c) ŠVP v práci učitele – vlastní reflexe

Literatura: RVP ZV, TOMKOVÁ, A. a kol. *Rámeček profesních kvalit učitele*. Praha: 2012. STANĚK, Antonín. Didaktika společenských věd. In STUHLÍKOVÁ, Iva, JANÍK, Tomáš et al. *Oborové didaktiky: vývoj – stav – perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. STANĚK, Antonín. *Kvalitativní výzkum profesní identity učitele výchovy k občanství*. 1. vyd. Praha: Epoque, 2010.

12. Didaktické prostředky ve výuce Výchovy k občanství

- a) Vymezení pojmů – didaktické prostředky, různé druhy médií (vč. pracovních listů), didaktická technika, výukové materiály, metodiky, učebnice
- b) Využití (specifických) didaktických prostředků ve Výchově k občanství – obrázek, komiks, karikatura, text písně, plakát filmu, beletrie apod.
- c) Příklad vlastního využití a tvorby didaktických prostředků v hodině Výchovy k občanství

Literatura: RAMBOUSEK, V. *Materiální didaktické prostředky*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007.

13. Práce s novými médii ve výuce Výchovy k občanství

- a) Vymezení základních pojmů
- b) Využití nových médií Výchově k občanství, rozmanité možnosti internetu, YouTube a youtubeři, počítačové hry využitelné pro výuku, příklady filmů využitelných pro různé tematické okruhy
- c) Příklad vlastního využití nových médií ve výuce

Literatura: VANĚČEK, D. Informační a komunikační technologie ve vzdělávání. Praha: České vysoké učení technické, 2008. VANÍČKOVÁ, V., KRÁKORA P. *ZSV=ZKUSIT SMART VÝUKU*. Praha: 2015.

14. Výukové metody I – monologické a dialogické

- a) Charakteristika výukových metod – individuální formy (např. výklad, řízená diskuse, diskuse v akváriu, referát, přednáška, výuka na stanovištích)
- b) Kritická úvaha nad možnostmi využití uvedených metod ve Výchově k občanství (klady a zápory, vhodnost)
- c) Příklady vlastní realizace vybraných metod a jejich evaluace

Literatura: ČAPEK R. *Moderní didaktika*. Praha: 2015. SITNÁ, D. *Metody aktivního vyučování*. Praha: Portál, 2009. MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. 1.vyd. Brno: Paido, 2003

15. Výukové metody II – skupinové formy

- a) Charakteristika výukových metod – skupinové formy (např. skupinová a kooperativní výuka, vzájemné učení, JIGSAW I, II, round robin, buzz groups)
- b) Kritická úvaha nad možnostmi využití uvedených metod ve Výchově k občanství (klady a zápory, vhodnost)
- c) Příklady vlastní realizace vybraných metod a jejich evaluace

Literatura: ČAPEK R. *Moderní didaktika*. Praha: 2015. KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál, 1997. SITNÁ, D. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2013.

16. Výukové metody III – asociační metody

- a) Charakteristika výukových metod – brainstorming, myšlenková mapa, pětilístek, volné psaní, kmeny a kořeny
- b) Kritická úvaha nad možnostmi využití uvedených metod ve Výchově k občanství (klady a zápory, vhodnost)
- c) Příklady vlastní realizace vybraných metod a jejich evaluace

Literatura: ČAPEK R. *Moderní didaktika*. Praha: 2015. BUZAN, T. *Myšlenkové mapy*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2011. SITNÁ, D. *Metody aktivního vyučování*. Praha: Portál, 2009.

17. Výukové metody IV – práce s textem

- a) Charakteristika výukových metod – práce s textem (myšlenková mapa z textu, klíčová slova, mezerový text, I.N.S.E.R.T, vzájemné učení z textu, čtení s předvídáním, výpisky)
- b) Kritická úvaha nad možnostmi využití uvedených metod ve Výchově k občanství (klady a zápory, vhodnost)
- c) Příklady vlastní realizace vybraných metod a jejich evaluace

Literatura: ČAPEK R. *Moderní didaktika*. Praha: 2015. KOTRBA, T., LACINA, L. *Aktivizační metody ve výuce: příručka moderního pedagoga*. Brno: Barrister&Principal, 2011. ZORMANOVÁ, L. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012.

18. Výukové metody V – projektové vyučování

- a) Charakteristika projektového vyučování, znaky projektu
- b) Kritická úvaha nad možnostmi využití projektového vyučování ve Výchově k občanství (klady a zápory, vhodnost)
- c) Příklady vlastní realizace projektového vyučování a jeho evaluace

Literatura: ČAPEK R. *Moderní didaktika*. Praha: 2015. DÖMISCHOVÁ, I. *Projektová výuka: moderní strategie vzdělávání v České republice a německy mluvících zemích*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. MAZÁČOVÁ, N. *Vybrané pedagogické inovace v současné škole*. Praha: Univerzita Karlova, 2008.

19. Výukové metody VI – situační

- a) Charakteristika výukových metod – problémové vyučování, situační metody, inscenační metody, didaktická hra
- b) Kritická úvaha nad možností využití uvedených metod ve Výchově k občanství (klady a zápory, vhodnost)
- c) Příklady vlastní realizace vybraných metod a jejich evaluace

Literatura: ČAPEK R. *Moderní didaktika*. Praha: 2015. KOTRBA, T., LACINA, L. *Aktivizační metody ve výuce: příručka moderního pedagoga*. Brno: Barrister&Principal, 2011. MAZÁČOVÁ, N. *Vybrané pedagogické inovace v současné škole*. Praha: Univerzita Karlova, 2008.

20. Výukové metody VII – podle fází vyučovacího procesu

- a) Charakteristika výukových metod podle fází hodiny – např. motivační aktivity, icebreakers, evokační aktivity, opakovací aktivity, aktivity vhodné pro reflexi, aplikační aktivity, hodnotící a sebehodnotící aktivity, domácí úkoly
- b) Kritická úvaha nad možnostmi využití uvedených metod ve Výchově k občanství (klady a zápory, vhodnost)
- c) Příklady vlastní realizace vybraných metod a jejich evaluace

Literatura: ČAPEK R. *Moderní didaktika*. Praha: 2015. MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ZORMANOVÁ, L. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012.

21. Externí zdroje ve výuce Výchovy k občanství

- a) Kritická úvaha nad možnostmi zapojení externích odborníků do výuky Výchovy k občanství (výhody, nevýhody, možnosti)
- b) Příklady vlastních návrhů, s kým a v rámci jakých témat je možné spolupracovat
- c) Exkurze ve výuce Výchovy k občanství (význam, zásady, didaktické pojetí, terénní výuka aj.)
- d) Příklady vlastních návrhů v rámci výuky Výchovy k občanství

Literatura: RVP ZV, RVP G, ŠVP konkrétních škol, ČAPEK R. *Moderní didaktika*. Praha: 2015.

22. Hodnocení a evaluace ve výuce Výchovy k občanství

- a) Základní pojmy – hodnocení, evaluace, druhy hodnocení, kritériální hodnocení, portfolio
- b) Specifické rysy hodnocení ve Výchově k občanství (znalosti, dovednosti, postoje), práce s portfoliem, slovní hodnocení vs. známkování
- c) Návrh různých způsobů hodnocení vybraného očekávaného výstupu a přínosu průřezového tématu vzhledem ke zvoleným metodám

Literatura: DOLEŽALOVÁ, Jana, VRABCOVÁ, Daniela a SVATOŠ, Tomáš (ed.). Hodnocení v práci učitele psychodidaktické a etické souvislosti. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. 351 s. ISBN 978-807041-010-3. KOŠŤÁLOVÁ, H., MIKOVÁ, Š., STANG, J. Školní hodnocení žáků a studentů se zaměřením na slovní hodnocení. Praha: Portál, 2008.

23. Klima třídy, klima školy

- a) Základní pojmy – klima školy, kultura školy, klima třídy, složky klimatu, vnější vlivy působící na klima, nástroje na měření klimatu, participace žáků, kázeňské působení, odměny a tresty
- b) Praktické měření klimatu (výsledky výzkumů, přínos analýzy vlastního měření pro učitele)
- c) Pozitivní působení učitele Výchovy k občanství na školní resp. třídní klima - návrhy a příklady z praxe

Literatura: ČAPEK, R. Odměny a tresty ve školní praxi. Praha: Grada, 2008. ČAPEK, R. Třídní klima a školní klima. Praha: Grada, 2010. LAŠEK, J. Sociálně psychologické klima školních tříd a školy. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001.

Další doporučená literatura:

Čapek, R.: Dialogy o výchově. Hradec Králové: Gaudeamus. 2006.

Čechová, B.: Nápadny pro rozvoj a hodnocení klíčových kompetencí. Praha: Portál, 2009.

Kalhous, Z., Obst, O.: Školní didaktika. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009.

Kotrba, T., Lacina, L.: Aktivizační metody ve výuce: příručka moderního pedagoga. Brno: Barrister&Principal, 2011.

Kříž, P.: Kdo jsem, jaký jsem: aktivity pro osobnostní a sociální výchovu k podpoře sebepoznání a sebepojetí. 1. vyd. Kladno: AISIS, 2005. Dokážu to? 130 s. ISBN 80-239-4669-2.

Sitná, D.: 1.vyd. Metody aktivního vyučování. Praha: Portál, 2009. Skalková, J.: Obecná didaktika. 1.vyd. Praha: Grada, 2007.

Zormanová, L.: Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012.

Doporučená literatura dostupná online:

Etická výchova [online]. [cit. 21. 2. 2018] Dostupné z: <http://www.etickavychova.cz/>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání 2016 [online]. [cit. 21. 2. 2018] Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/37052/>

Metodické projekty:

Projektové vyučování [online]. [cit. 21. 2. 2018] Dostupné z:

<http://www.projektovavyuka.cz/aboutProjects.aspx>

Projekt Odyssea [online]. [cit. 22. 2. 2018] Dostupné z: <http://www.odyssea.cz/>

Projekty Partners Czech [online]. [cit. 21. 2. 2018] Dostupné z:

<http://www.partnersczech.cz/projekty.htm>

Projekt interkulturní a globální výchovy Varianty [online]. [cit. 23. 2. 2018] Dostupné z:

<http://www.varianty.cz/>

Projekt Jeden svět na školách [online]. [cit. 23. 2. 2018] Dostupné z:

<http://www.jedensvetnaskolach.cz/index2.php?id=2>

Doporučuje se, aby se studenti zorientovali na portálu RVP (Dostupné z: <http://www.rvp.cz/sekce/3>) - přečetli odkazy související s tématy ke státní závěrečné zkoušce (především sekce metodická podpora)